

මානව වංශ විධි විවරණ හා එහි පර්යේෂණ ලක්ෂණ පිළිබඳ විමසුමක්

හඳුනිරයේ සිරිසුමන හිමි

පර්යේෂණ ක්ෂේත්‍රය තුළ ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රම (qualitative research), ප්‍රමාණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රම (quantitative research) හා මිශ්‍ර පර්යේෂණ ක්‍රම (mixed methods research)¹ වශයෙන් පර්යේෂණ පිරිසැලසුම් තෙවැදෑරුම් ය. මානව වංශ විධි විවරණ පර්යේෂණ ක්‍රමය වනාහි ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයට අයත් සුවිශේෂ පර්යේෂණ ක්‍රමයකි. මානව වංශික, ස්වභාවවාදික, මානව විද්‍යාත්මක, ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ හෝ සහභාගී නිරීක්ෂණ, විමර්ශනාත්මක ක්‍රම විද්‍යාව යොදාගනිමින් සිදුකරනු ලබන පර්යේෂණ ක්‍රම හැඳින්වීමට භාවිත සුවක (Generic) පදයක් ලෙස 'ගුණාත්මක පර්යේෂණ' යන පදය භාවිත වේ.² ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමය පිළිබඳ විවිධ විචාරක මත දැකිය හැකි ය. ඇතමෙක් මානව වංශ විධි විවරණ වෙනම පර්යේෂණ ක්‍රමයක් ලෙස ද හඳුන්වා ඇත. (Goetz & Lecompte, 1984)³ මානව වංශ විධි විවරණ පර්යේෂණ (Ethnography) යන්නෙහි වාච්ඡාර්ථය විමසීමේදී රොබට්සන්ට අනුව Ethno යන්නෙන් 'ජන සමූහය' හැඳින්වෙන බවත්, Ethnography යන ග්‍රීක් වචනයෙන් බිඳී ආවක් බවත් දක්වයි.⁴ (Robertson, 1981:13) එසේම Ethno යන්නෙහි අදහස ජනතාව ලෙස ද graphy යන්නෙහි අදහස විස්තර කිරීම ලෙස ද හුසේන් හා හුසේන් විග්‍රහ කරයි. (Hussen & Hussen, 1997:68)⁵ මේ අනුව මානව වංශ විවරණ පර්යේෂණය යන්නට විවිධ නිර්වචන ඉදිරිපත් කර ඇති බව පෙනේ.

ටෆ්ටගේ අදහස අනුව මානව වංශ විවරණයෙන් සිදුවනුයේ පුද්ගලයන් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීමයි. "සමාජ කණ්ඩායමක සංස්කෘතිය අනුව එම කණ්ඩායමේ සාමාජිකයන්ගේ පෞද්ගලික හා පොදු හැසිරීම පිළිබඳ සොයා බලා විස්තර කිරීම මානව වංශ විවරණයයි."⁶ (Taft, 1998:59) මානව වංශ පර්යේෂණය හා එහි ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ පුළුල් විග්‍රහයක් සහිතව පැහැදිලි නිර්වචනයක් හැමස්ලේ හා ඇට්කින්සන් (Harmersley & Atkinson 1983) ඉදිරිපත් කරයි.

"මානව වංශ විවරණ පර්යේෂණ යනු පර්යේෂකයා විවෘතව හෝ සංවෘත පුද්ගලයන් සමඟ දිනපතා හෝ තෝරාගත් කාලයක් තුළ ජීවත් වෙමින්, සිදුවන දේ බැලීම, සවන් දීම, ප්‍රශ්න මගින් විමසීම හා සාධක එකතුකිරීම තුළින් එම පුද්ගලයන් පිළිබඳව විග්‍රහයක් කිරීම ය."⁷ (Hamamersley & Akinson, 1983:02) මානව වංශ විධි විවරණ පර්යේෂණයක දැකිය හැකි ලක්ෂණ කිහිපයක් මෙයින් පැහැදිලි වේ. එනම්, පර්යේෂකයා අන්තර් පුද්ගල සම්බන්ධතා පැවැත්වීම, පර්යේෂණ භූමියෙහිම නිශ්චිත කාල පරාසයක් රැඳෙමින් පර්යේෂණ භූමියෙහි සිදුවන දේ හොඳින් නිරීක්ෂණය කරමින් විවිධ උපක්‍රමයන් ඔස්සේ තොරතුරු ගවේෂණයෙහි හා සංවිධානයෙහි නිරත වීම ආදියයි. එමගින් සාක්ෂි සහිතව එකී පුද්ගලයන් පිළිබඳ විග්‍රහයක් මානව වංශ විධි විවරණ පර්යේෂණයකින් සිදු වේ. එසේ ම මානව වංශ විධි විවරණ පර්යේෂණය සිද්ධි අධ්‍යයනයකට සමාන බවත්, එහිදී පර්යේෂකයා ක්ෂේත්‍රය තුළ ජීවත්වීම ද අවශ්‍ය බව බැරෝ හා මිල්බර්න් විග්‍රහ කරයි. "මානව වංශ විවරණය යනු සංස්කෘතික කණ්ඩායමක් විස්තර කිරීමේ ක්‍රමය වේ. මෙය සිද්ධි අධ්‍යයනයකට සමාන ය. පුද්ගලයා හා සම්බන්ධ වෙමින්, සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණය මගින් තෝරාගත් කාලයක් තුළ ක්ෂේත්‍රයේ ගත කරමින් තොරතුරු ලබා ගනී."⁸ (Barro & Milburn, 1986:94) මේ අනුව මානව වංශ විධි විවරණ පර්යේෂණ පිළිබඳ විවිධ අංශවලින් විවිධ නිර්වචනයන් ඉදිරිපත්ව ඇති බව පෙනේ. ඇතමෙකුට මෙම පර්යේෂණ දර්ශනාත්මක පර්යාලෝකයක් වන අතර ඇතමෙකුගේ

පිළිගැනීම එය හුදෙක් දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රමයක් පමණක් බවයි. එසේ ම සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණය, ගුණාත්මක පර්යේෂණ, ප්‍රත්‍යයක අධ්‍යයන යන පද සමග යෙදීම ද මෙම පර්යේෂණ හඳුනා ගැනීමේදී ඇති වන ගැටලුවකි.⁹ (Hitchcock & Hughes, 1993. p.52) එසේ වුවත් ජැන්කෝවාස්කි හා වෙස්ටර් මානව විධි විචරණ සුවිශේෂ ලක්ෂණ සහිතව විග්‍රහ කර ඇත.

“එදිනෙදා වර්යාවන්හි සිට ආගම හා කලා ශිල්ප වැනි අති විශාල සමාජ සංස්ථා දක්වා වෙනස් වන විවිධාකාර සංස්කෘතික ස්වභාවයන් පිළිබඳව ආදිකාලීනව කෙරෙන නිරීක්ෂණ කෙරෙහි නැඹුරුවක් දක්වන බැවින් මානව විධි විචරණ පර්යේෂණ අනෙකුත් ගුණාත්මක පර්යේෂණ වලින් වෙනස් වේ”¹⁰ (Jancovasky and Wester -1991)

මේ අනුව විමසා බැලීමේදී මානව වංශ විධි විචරණ සුවිශේෂී පර්යේෂණ ක්‍රමයක් වශයෙන් හඳුනා ගත හැකි ය. එහිදී පර්යේෂණ ක්‍ෂේත්‍රය, කාලය, පුද්ගලයන් හා පර්යේෂණය සඳහා ප්‍රස්තුත සියලු කරුණු පිළිබඳ සැලකිලිමත් විය යුතු බව හඳුනාගත හැකි ය. සමාජ විද්‍යා ක්‍ෂේත්‍රයේ පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයක් ලෙස භාවිත මානව වංශ විචරණ අධ්‍යාපන ක්‍ෂේත්‍රයේ වර්තමානයේ ඉතා ජනප්‍රිය අධ්‍යයන ක්‍ෂේත්‍රයක් බවට පත්ව ඇත. සමාජ විද්‍යා ක්‍ෂේත්‍රයේ පර්යේෂණයෙහි යෙදෙන සමාජ විද්‍යාඥයන් විවිධ සාමාජීය ප්‍රස්තුතයන් අධ්‍යයනය කර ඇත. ආරම්භක අවධීන්හී අප්‍රිකාව, ලතින් ඇමරිකාව හා ඔෂනියාව ආදී විවිධ රටවල ගෝත්‍රික සමාජයන්හි ඔවුන්ගේ වර්යා රටා, සංස්කෘතීන්, විශ්වාස පද්ධතීන් හා අගයන් අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා යොදා ගෙන ඇත. සැමෝවා හා මුණ්ඩුගුමාර් වැනි ගෝත්‍රික සමාජ පිළිබඳව මීඩ් (Mead) විසින් කරන ලද අධ්‍යයන මේ සඳහා උදාරණයකි. එසේ ම ලාංකේය සංදර්භය තුළ නන්දසේන රත්නපාල විසින් කරන ලද ‘ශ්‍රී ලංකාවේ යාවකයෝ,’ ‘පොලිසිය හා ගණිකා වෘත්තිය’ වැනි අධ්‍යයන මෙන්ම මොණරාගල දිස්ත්‍රික්කයේ අධ්‍යාපනය පිළිබඳ බේකර් විසින් කරන ලද ‘වනගත කළුලෑල්ල’ (Black Board in the Jungle) මෙකී මානව වංශ විචරණ ක්‍රමය අනුව කරන ලද

පර්යේෂණ වේ. මේ අනුව සමාජයක වෙසෙන සාමාජීය කණ්ඩායමක විවිධ ලක්ෂණ විවිධ පැතිකඩ ඔස්සේ එකී කණ්ඩායම සමඟ වෙසෙමින්, අන්තර් සබඳතා පවත්වමින් පුළුල් හා සවිස්තරාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීමේ විධිමත් ක්‍රියාවලිය මානව වංශ විචරණ පර්යේෂණ වේ. අධ්‍යාපන ක්‍ෂේත්‍රයෙහි ද පාසල් සමාජය තුළ එහි සාමාජිකයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය අර්ථ නිරූපණය කිරීම සඳහා මෙකී පර්යේෂණ ක්‍රමය යොදා ගත හැක. ඒ සඳහා සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණය තුළින් ශිෂ්‍ය භූමිකා, ගුරු භූමිකා, විදුහල්පති භූමිකාව, ඉගෙනුම් ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවලිය, පාසල් ප්‍රජාව හා පාසල් සංස්කෘතිය ආදිය අධ්‍යයනය කළ හැක.

මානව වංශ විචරණ පර්යේෂණවල ලක්ෂණ :

මානව වංශ විචරණ ක්‍රමයෙහි ලක්ෂණ පර්යේෂකයන් විවිධ අයුරින් විග්‍රහයට ලක්කර ඇති අතර මානව වංශ විචරණ පර්යේෂණවල මූලික ලක්ෂණ 04 ක් ඇට්කින්සන් හා හැමර්ස්ලි (Atkinson & Hammersley -1994) විසින් දක්වයි. එනම්,

1. මානව වංශ විධි විචරණ පර්යේෂණ උද්ගාමී ස්වරූපයක් ගනී. එනම් පර්යේෂකයා රැස්කරගන්නා ප්‍රාථමික අත්දැකීම් ආශ්‍රිතව න්‍යාය සංවර්ධනය සඳහා යොමු වේ.
2. මානව විධි විචරණ පර්යේෂණ මගින් රැස්කරගන්නා තොරතුරු විවිධ අර්ථකථනයන් සඳහා විවෘත වේ. එමගින් පිළිබිඹු කරන්නේ එම තොරතුරුවල ඇති විස්තරාත්මක ස්වරූපයයි.
3. ඉතා කුඩා පුද්ගල කණ්ඩායමක් පිළිබඳ ගැඹුරු අධ්‍යයනයක් සඳහා යොමුවේ.
4. එම කණ්ඩායමේ භාෂාව හා ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව ඉතා පුළුල් අර්ථකථන වලින් සංයුක්ත වූ විශ්ලේෂණයක් ඇත.¹¹

වශයෙනි. හිට්චකෝක් හා හුග්ස්ට් (Hitchcock & Hughes - 1995) අනුව මානව වංශ විධි විචරණ පර්යේෂණවල අන්තර්ගත ලක්ෂණ 6කි. එනම්,

- කණ්ඩායමක් පිළිබඳ විස්තරාත්මක සංස්කෘතිකමය දැනුමක් නිෂ්පාදනය කිරීම
- එම කණ්ඩායමෙහි සාමාජිකයන්ගේ අදහස් වලින් එක්තරා සංස්කෘතික සංදර්භයකට අදාළ ක්‍රියාකාරීත්වයන් පිළිබඳ විග්‍රහ කිරීම
- කණ්ඩායමක හෝ සංස්කෘතියක සාමාජිකත්වයෙහි ලක්ෂණ පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය කිරීම
- සමාජ අන්තර් ක්‍රියාවන්හි රටාවන් විස්තර කිරීම හා විශ්ලේෂණය කිරීම
- හැකිතාක් දුරට අභ්‍යන්තර ඇගයීමක් ලබාදීම
- න්‍යායන් ගොඩ නැගීම¹² ආදී වශයෙනි.

පර්යේෂකයාගේ සමාජ භූමිකාව (සහභාගී නිරීක්ෂකයෙකු ලෙස හා කණ්ඩායමෙහි සාමාන්‍ය සාමාජිකයෙකු ලෙස), අභ්‍යන්තර බාහිර දැක්ම හා පර්යේෂකයාගේ පුද්ගල බද්ධ බව, වලංගුතාව හා විස්වාසීතාව¹³ ආදී වශයෙන් මානව වංශ විධි පර්යේෂණ ක්‍රමයේ විද්‍යාත්මක පැතිකඩක ද අවධාරණය කරමින් එහි ලක්ෂණ පිළිබඳ කරන පැහැදිලි කිරීමක් ද දැකිය හැකි ය. අසෝකා ජයසේන හා සුසිලා ඇම්බැක්ක මූලික පොදු ලක්ෂණ 03ක් ඔස්සේ මෙය සාකච්ඡා කරයි. එනම්,

1. අර්ථය
2. ස්වාභාවික සන්දර්භය
3. පර්යේෂකයාගේ භූමිකාව වශයෙනි.¹⁴

1. අර්ථය (Meaning)

අර්ථය යන්නෙන් තොරතුරු අර්ථකථනය කිරීම අර්ථවත් කරයි. පර්යේෂකයා සතු තොරතුරු නොයෙක් ආකාරයට අර්ථකථනය කිරීමේ කුසලතාවක් පර්යේෂකයාට පැවතිය යුතු ය. පුද්ගලයා විවිධ සාධක පදනම් කර ගෙන සිය අනන්‍යතාව ගොඩ නගා ගනිමින් අන්‍යයන් සමග අන්තර් ක්‍රියාවලියකට යොමු වන්නේ යම්සේ ද එසේ ම පර්යේෂකයාට විචල්‍ය අතර

අන්තර් ක්‍රියාකරණය වැදගත් වේ. පර්යේෂකයා සිය පර්යේෂණයේදී ඕනෑම ක්‍රියාවකට දෙන අර්ථකථනය වැදගත් බව මේ අනුව පැහැදිලි වේ.

ඇට්කින්සන් හා හැමස්ලිගේ (Atkinson & Hammersley) අදහස් අනුව මානව වංශ විධි විසරණ පර්යේෂණවල මූලික ලක්ෂණ අතර, "මානව වංශ විසරණ විධි පර්යේෂණ මගින් රැස්කරගන්නා දැනුම විවිධ අර්ථකථනයන් සඳහා විවෘත වේ"¹⁵ යනුවෙන් විග්‍රහ කර ඇත්තේ ද මෙකී සාධකයයි. සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණ, ලේඛන තොරතුරු, සම්මුඛ සාකච්ඡා හා භාෂීය අභාෂීය සංනිවේදන නිරීක්ෂණය ආදී ක්‍රම මගින් පර්යේෂකයා ලබාගත් දැනුම පිළිබඳ පර්යේෂකයාට අර්ථ දැක්විය හැක. මේ අනුව අර්ථය යන සාධකය මානව වංශ විධි විසරණ පර්යේෂණවල වැදගත් ලක්ෂණයක් වශයෙන් හැඳින්විය හැක.

2. ස්වාභාවික සන්දර්භය

සෑම අර්ථවත් සංසිද්ධියක්ම ස්වාභාවික සන්දර්භය තුළ අධ්‍යයනය කිරීම මානව වංශ විවරණ විධි පර්යේෂණයේ තවත් සුවිශේෂී ලක්ෂණයකි. පර්යේෂණය දියත් කිරීමේදී පර්යේෂකයා එකී සන්දර්භය තුළ ජීවත්විය යුතු ය. මෙකී ලක්ෂණය විග්‍රහ කරන මැලිනොවිස්කි (Malinowski) සෑම පර්යේෂකයෙකුම තමා අධ්‍යයනයට පාත්‍ර කරන සිද්ධිය/ පුද්ගලයා/ ප්‍රපඤ්චය ආශ්‍රිත යථාර්ථය අවබෝධ කර ගැනීමට නම් එම අධ්‍යයනයට පාත්‍රවන දෙයට අදාළ සංස්කෘතිය තුළම එම දේ අධ්‍යයනයට පාත්‍ර කළ යුතු යැයි දක්වා තිබේ.¹⁶

මේ අනුව පර්යේෂකයා පර්යේෂණ භූමිය තුළ රැඳී සිටිමින් එකී සංස්කෘතිය අභ්‍යන්තරයේ ම සිටිමින් සංසිද්ධිය අධ්‍යයනය කළ යුතු ය. උදාහරණ වශයෙන් වික්ටෝරියා බේකර්ගේ Black Board in the jungle 'වනගත කළුලැල්ල' හා නන්දසේන රත්නපාලගේ ශ්‍රී ලංකාවේ යාවකයෝ පර්යේෂණ සිදු කර ඇත්තේ පර්යේෂණ භූමියෙහි රැඳී සිටීමෙන් ය. එසේම මාග්‍රට් මීඩ් (Mead) විසින් සැමෝවා හා මුණඩුගුමාර් ගෝත්‍රික සමාජ

